NATIONAAL
EXPERTISECENTRUM
TABAKSONTMOEDIGING
onderdeel van het Trimbos-instituut

OKTOBER 2018

KERNCIJFERS ROKEN 2017

DE LAATSTE CIJFERS OVER ROKEN, STOPPEN MET ROKEN, MEEROKEN EN HET GEBRUIK VAN ELEKTRONISCHE SIGARETTEN

ROKEN IN NEDERLAND

23,1%

van de volwassenen (18 jaar en ouder) rookte in 2017.

Dit komt neer op **± 3,1 MILJOEN** volwassenen.

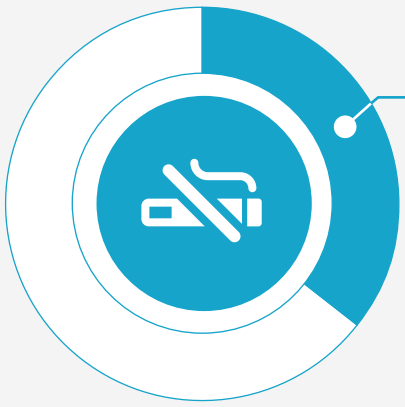

35,7%

van de rokers heeft in het afgelopen jaar één of meerdere serieuze stoppogingen ondernomen.

Van hen rookte **74,6%** dagelijks.

KERNPUNTEN

- In 2017 rookte iets minder dan een kwart (23,1%) van de bevolking van 18 jaar en ouder. In de meeste gevallen zijn dit dagelijkse rokers (74,6%).
- Er is een dalende trend ten opzichte van 2014, toen nog 25,7% van de volwassenen rookte. Er is echter geen statisch significant verschil met 2016 (24,1%).
- Volwassenen met een hoog opleidingsniveau roken het minst vaak (16,8%). Het percentage rokers onder laag- en middelbaar opgeleide volwassenen ligt dicht bij elkaar en verschilt niet significant (25,7% onder laagopgeleiden en 26,7% onder middelbaar opgeleiden). Een vergelijkbaar patroon is zichtbaar bij het dagelijks roken (respectievelijk 8,7%, 22,8% en 20,6%).
- De meeste (91,4%) rokers roken sigaretten of shag. Zij roken gemiddeld 10,2 sigaretten of shagjes per dag. De andere rokers roken bijvoorbeeld pijp of sigaar.
- Van de volwassen bevolking rookt 3,6% 20 of meer sigaretten of shagjes per dag (zware rokers).
- Van de rokers heeft 35,7% in het afgelopen jaar een serieuze stoppoging gedaan die 24 uur of langer duurde.
- Het percentage volwassen niet-rokers dat op dagelijkse basis binnen blootgesteld is aan tabaksrook van anderen, daalde van 17,7% in 2014 naar 15,8% in 2017.
- In 2017 gebruikte 3,1% van de volwassenen (wel eens) een elektronische sigaret.

ACHTERGROND

Deze factsheet beschrijft de kerncijfers over roken, stoppen met roken, meeroken en e-sigaret gebruik onder volwassenen in 2017. De cijfers zijn afkomstig uit de Gezondheidsenquête, onderdeel van de Leefstijlmonitor[a].

Sinds 2014 draagt een consortium van gezondheidsinstituten, waaronder het Trimbos-instituut, bij aan de Leefstijlmonitor. De Leefstijlmonitor is een landelijke gegevensverzameling op het gebied van leefstijl-gerelateerde thema's, waaronder roken [1]. De gegevensverzameling is onderdeel van de Gezondheidsenquête van het CBS (zie kader). Het doel van de Leefstijlmonitor is om de bestaande gegevensverzamelingen over onder andere middelengebruik, waaronder roken, efficiënt en samenhangend te organiseren. De Leefstijlmonitor wordt gecoördineerd door het RIVM, in opdracht van het ministerie van VWS. Per onderwerp, zoals roken, wordt één nationaal kerncijfer gepubliceerd. Dit cijfer dient ter onderbouwing van beleid en voor wetenschappelijk onderzoek.

a De volledige referentie naar de Gezondheidsenquête is: Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor, CBS i.s.m. het RIVM en het Trimbos-instituut, 2017.

METHODOLOGISCHE VERANTWOORDING

De Gezondheidsenquête van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) verzamelt sinds 1981 middels een jaarlijkse steekproef uit de Basisregistratie Personen gegevens over de Nederlandse bevolking woonachtig in particuliere huishoudens en levert de landelijke kerncijfers over roken onder de bevolking. Respondenten worden eerst benaderd om via internet deel te nemen; degenen die hier niet op reageren (non-respondenten) worden herbenaderd voor een individueel interview.

In deze factsheet worden de kerncijfers voor roken, stoppen met roken, meeroken en het gebruik van de e-sigaret gepresenteerd voor volwassenen van 18 jaar en ouder. Dit sluit aan bij de Staat van Volksgezondheid en Zorg, waar de kerncijfers worden gepresenteerd ten behoeve van het preventiebeleid van het ministerie van VWS [2]. Met de Gezondheidsenquête zijn in 2017 gegevens verzameld onder 7.853 Nederlanders van 18 jaar en ouder. Meer informatie over de onderzoeksmethode van de Gezondheidsenquête is te vinden op de website van het CBS [3].

In deze factsheet wordt gesproken over 'roken'. Hieronder valt iedereen die 'wel eens rookt', dus zowel dagelijkse als niet-dagelijkse rokers. Subgroepen binnen de Nederlandse bevolking worden beschreven op basis van geslacht, leeftijd en opleidingsniveau. Opleidingsniveau is opgedeeld in drie groepen:

- Laag opgeleid = basisonderwijs, LBO, MAVO,VMBO;
- Middelbaar opgeleid = MBO, HAVO, VWO;
- Hoog opgeleid = HBO of universiteit.

Opleidingsniveau is gedefinieerd als het hoogst *gevolgd* niveau bij personen van 18 tot en met 24 jaar en het hoogst *behaald* niveau bij personen van 25 jaar en ouder. Deze definitie wijkt af van die van het CBS, die is gebaseerd op het hoogst behaalde opleidingsniveau, waarbij personen onder 25 jaar worden uitgesloten.

Alle verschillen tussen subgroepen die worden benoemd in de tekst betreffen statistisch significante verschillen ($P < 0,05$), tenzij anders aangegeven. Trends worden beschreven ten opzichte van 2014 (start van de Leefstijlmonitor), 2015 en 2016. Steeds wordt expliciet aangegeven indien een verandering over de tijd niet significant is.

PREVALENTIE VAN ROKEN IN 2017

In 2017 rookte[b] bijna een kwart (23,1%) van de volwassen Nederlanders

- Van alle volwassenen rookte 17,2% dagelijks en 5,9% rookte niet-dagelijks (zie figuur 1).
- Van de rokers rookte 74,6% dagelijks.
- In totaal rookten in 2017 naar schatting ruim 3,1 miljoen mensen van 18 jaar en ouder (95% betrouwbaarheidsinterval: 2.960.000 – 3.240.000).
- Ongeveer één derde (32,6%) van de volwassen bevolking was een ex-roker en 44,3% had nooit gerookt (zie figuur 1).

Roken komt het minst vaak voor onder vrouwen, hoogopgeleiden en ouderen

- Vrouwen roken minder vaak dan mannen (19,2% versus 27,0%; zie figuur 2). Ook dagelijks roken komt minder vaak voor onder vrouwen dan onder mannen (14,5% versus 19,9%).
- Mensen met een hoog opleidingsniveau roken minder vaak (16,8%) dan mensen met een laag (25,7%) of middelbaar opleidingsniveau (26,7%; zie figuur 2). Dit geldt ook voor dagelijks roken (respectievelijk 8,7%, 22,8% en 20,6%). Er zijn geen verschillen in roken of dagelijks roken tussen laag- en middelbaar opgeleiden.

b Met roken wordt iedereen bedoeld die zegt 'wel eens te roken'. Hieronder vallen zowel dagelijkse als niet-dagelijkse rokers.

Figuur 1. Prevalentie (%) van roken in de bevolking van 18 jaar en ouder. Peiljaar 2017.

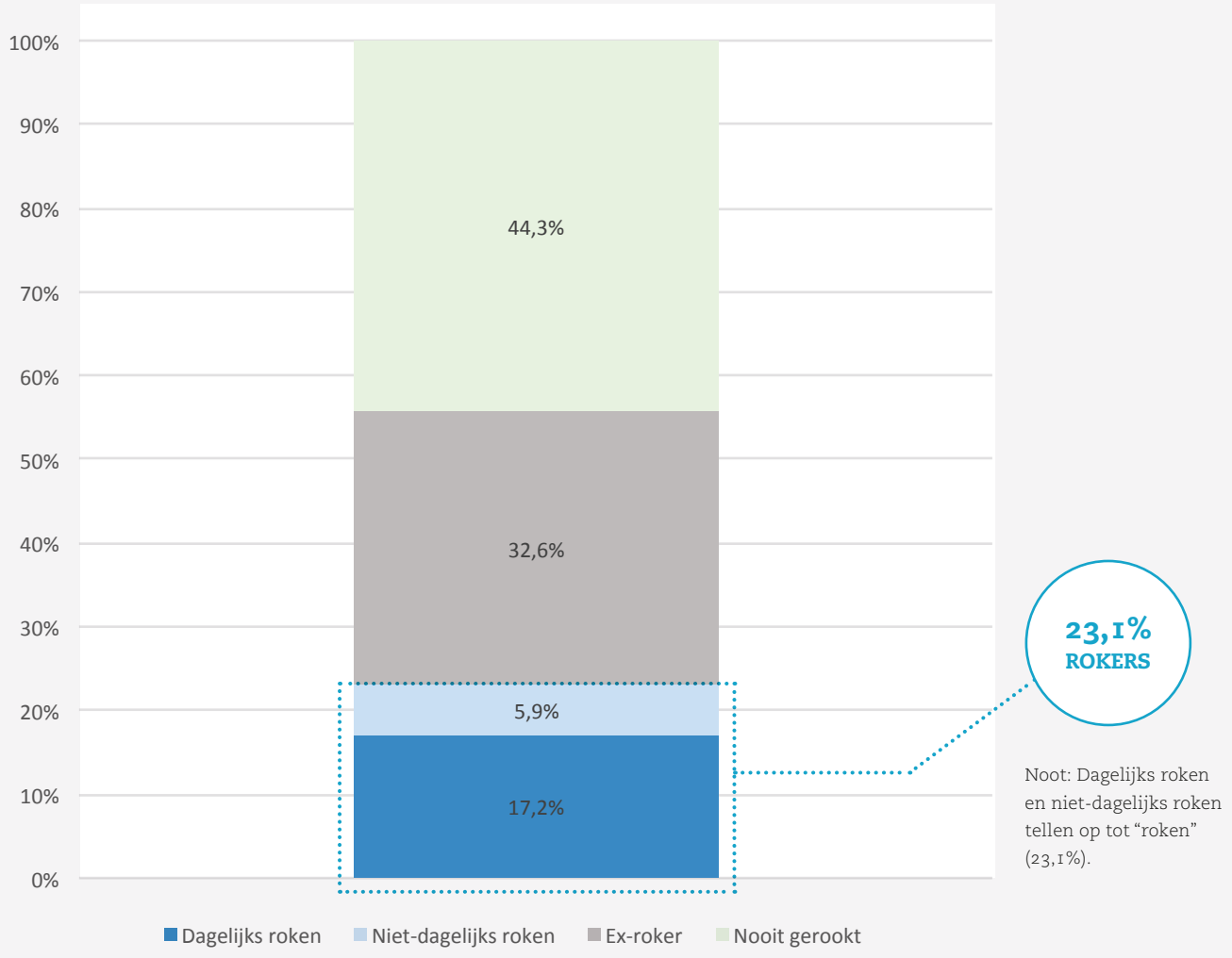

Noot: Dagelijks roken en niet-dagelijks roken tellen op tot "roken" (23,1%).

- Middelbaar opgeleide rokers vormen echter de grootste groep (46,6%), gevolgd door laagopgeleiden (28,1%) en hoogopgeleiden (25,3%; zie tabel 1). Dit betekent dat er in absolute zin meer middelbaar opgeleide rokers en dagelijkse rokers zijn dan laag opgeleide of hoog opgeleide rokers.
- De meeste rokers zijn te vinden onder 20-29 jarigen; mensen van 65 jaar en ouder roken het minst vaak (zie figuur 3). Dagelijks roken komt het meest voor onder 25-64-jarigen en het minst onder jongvolwassenen van 18-19 jaar en ouderen van 75 jaar en ouder (zie figuur 3).
- Volwassenen met een migratieachtergrond (westers (26,1%) of niet-westers (25,5%)) roken vaker dan volwassenen met een Nederlandse achtergrond (22,3%)[c]. Dit geldt ook voor dagelijks roken (respectievelijk 19,7%, 19,9% en 16,5%).
- In figuur 4 en figuur 5 staat het percentage rokers onder mannen en vrouwen weergegeven naar leeftijd en opleidingsniveau. Roken komt het meest voor onder mannen met een laag opleidingsniveau (zie figuur 4) en jongvolwassen mannen (zie figuur 5).

c Een persoon heeft een westerse migratieachtergrond als hij zelf of één van de ouders is geboren in Europa (exclusief Turkije), Noord-Amerika, Oceanië, Indonesië of Japan [4]. Als een persoon of één van de ouders in een ander land is geboren, heeft deze persoon volgens de definitie van CBS een niet-westerse migratieachtergrond.

Tabel 1. Percentage en absolute aantallen hoog opgeleide, middelbaar opgeleide en laag opgeleide rokers en dagelijkse rokers van 18 jaar en ouder. Peiljaar 2017.

	Hoog opgeleid		Middelbaar opgeleid		Laag opgeleid	
	%	Aantal (95%-betrouwbaarheidsinterval[a])	%	Aantal (95%-betrouwbaarheidsinterval[a])	%	Aantal (95%-betrouwbaarheidsinterval[a])
Roken	25,3	765.000 (689.000 – 841.000)	46,6	1.411.000 (1.311.000 – 1.510.000)	28,1	849.000 (770.000 – 927.000)
Dagelijks roken	17,7	395.000 (341.000 – 449.000)	48,7	1.090.000 (1.001.000 – 1.178.000)	33,7	753.000 (679.000 – 827.000)

Noot: Absolute aantallen betreffen schattingen. De absolute aantallen zijn afgerond op duizendtallen. [a]Een 95%-betrouwbaarheidsinterval geeft een ondergrens en een bovengrens waartussen de werkelijke waarde met 95% waarschijnlijkheid zal liggen.

Figuur 2. Prevalentie (%) van roken in de bevolking van 18 jaar en ouder naar geslacht en opleidingsniveau. Peiljaar 2017.

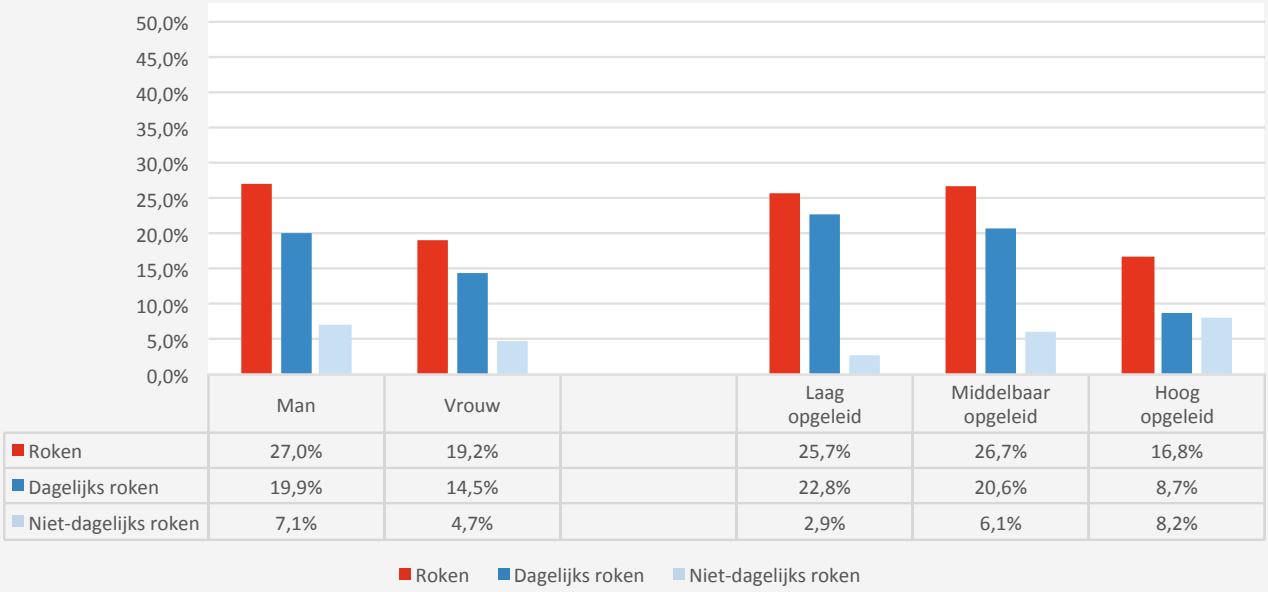

	Man	Vrouw		Laag opgeleid	Middelbaar opgeleid	Hoog opgeleid
Roken	27,0%	19,2%		25,7%	26,7%	16,8%
Dagelijks roken	19,9%	14,5%		22,8%	20,6%	8,7%
Niet-dagelijks roken	7,1%	4,7%		2,9%	6,1%	8,2%

Noot: Dagelijks roken en niet-dagelijks roken tellen op tot "roken".

Figuur 3. Prevalentie (%) van roken in de bevolking van 18 jaar en ouder naar leeftijd. Peiljaar 2017.

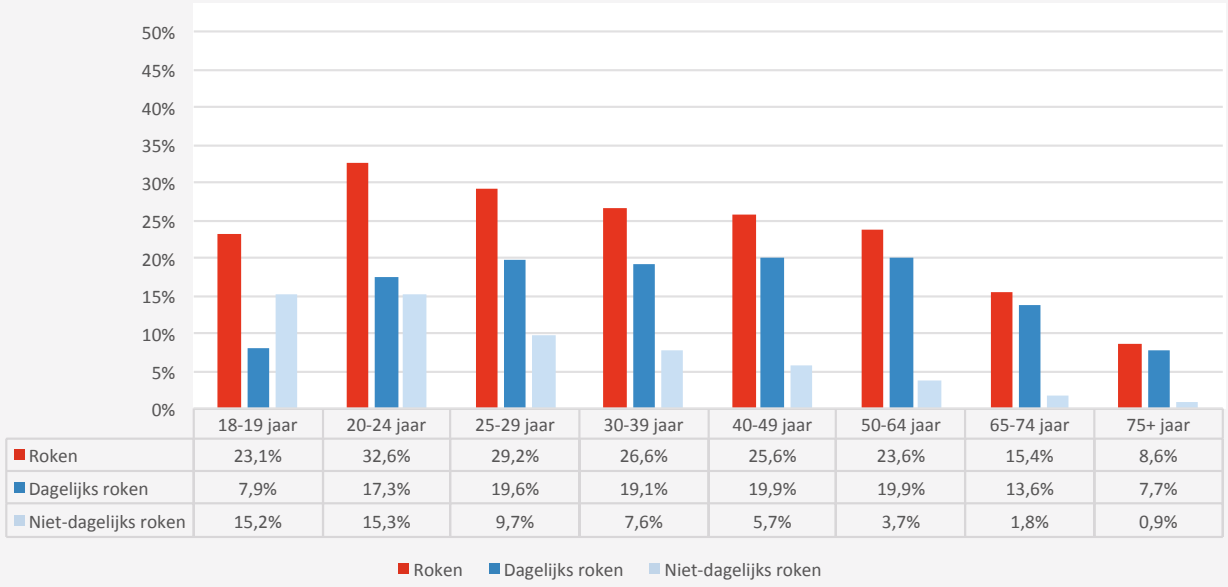

	18-19 jaar	20-24 jaar	25-29 jaar	30-39 jaar	40-49 jaar	50-64 jaar	65-74 jaar	75+ jaar
Roken	23,1%	32,6%	29,2%	26,6%	25,6%	23,6%	15,4%	8,6%
Dagelijks roken	7,9%	17,3%	19,6%	19,1%	19,9%	19,9%	13,6%	7,7%
Niet-dagelijks roken	15,2%	15,3%	9,7%	7,6%	5,7%	3,7%	1,8%	0,9%

Noot: Dagelijks roken en niet-dagelijks roken tellen op tot "roken".

Figuur 4. Prevalentie (%) van dagelijks en niet-dagelijks roken onder mannen en vrouwen in de bevolking van 18 jaar en ouder naar opleidingsniveau. Peiljaar 2017.

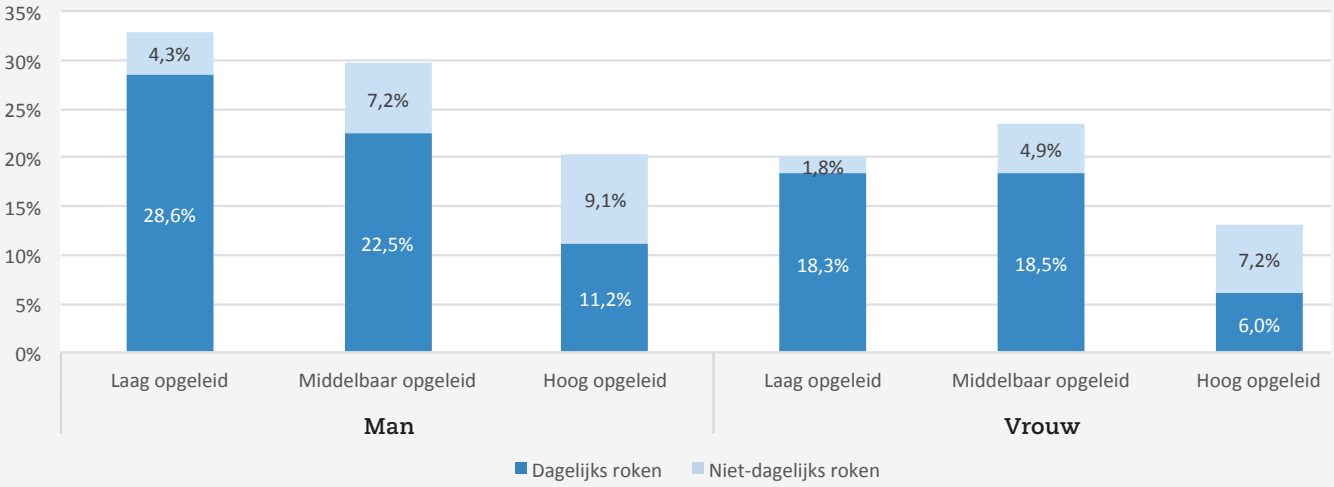

Noot: Dagelijks roken en niet-dagelijks roken tellen op tot "roken".

Figuur 5. Prevalentie (%) van roken onder mannen en vrouwen in de bevolking van 18 jaar en ouder naar leeftijd. Peiljaar 2017.

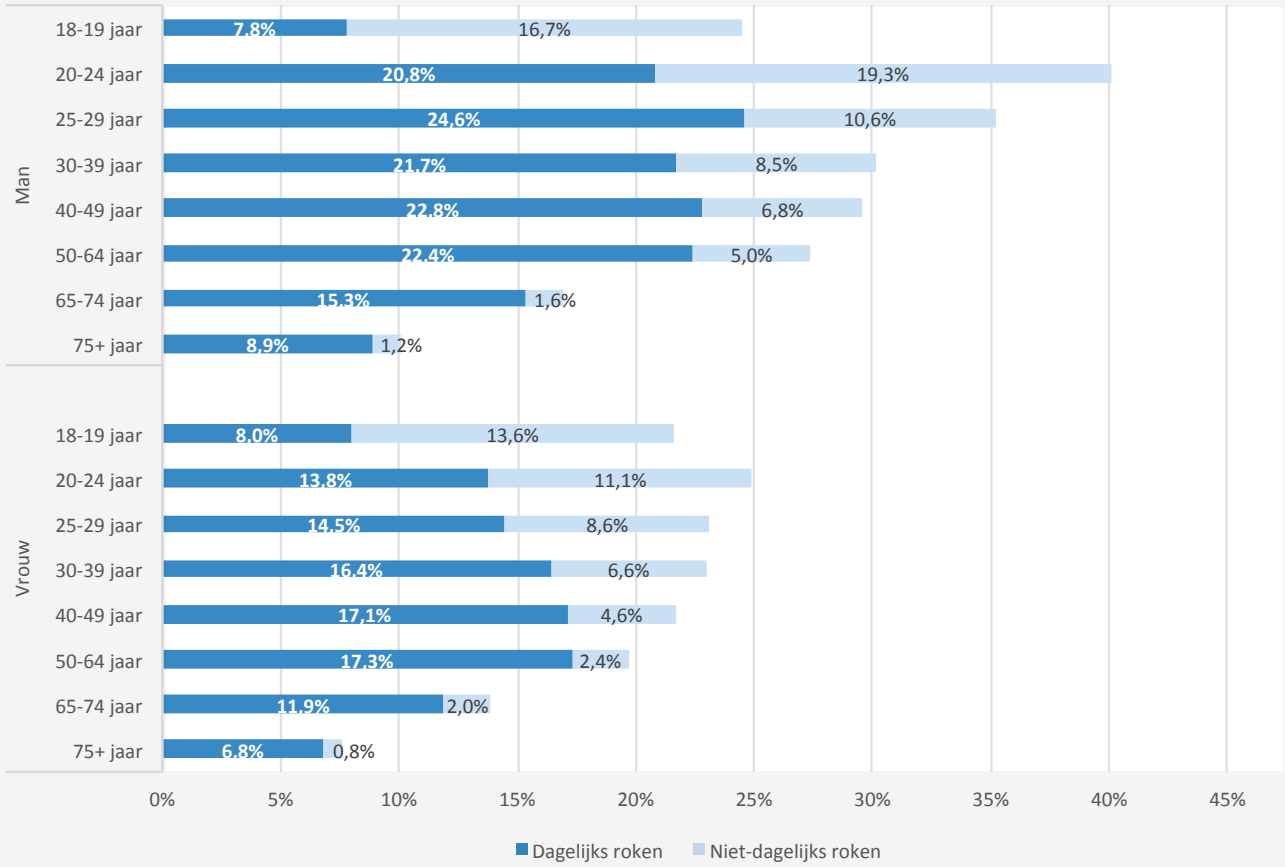

Noot: Dagelijks roken en niet-dagelijks roken tellen op tot "roken".

TRENDS

Het percentage rokers is gedaald tussen 2014 en 2017

- Het aantal volwassenen dat in 2017 rookte (23,1%) is statistisch niet significant veranderd ten opzichte van 2016 (24,1%), maar is wel lager dan in 2015 (26,3%) en 2014 (25,7%; zie figuur 6). Over het algemeen kan daarom worden gesteld dat er een dalende trend is. De komende jaren zal moeten blijken of deze trend zich verder voortzet.
- Het percentage dagelijkse rokers (17,2%) is gedaald ten opzichte van zowel 2016 (18,6%), 2015 (19,5%) als 2014 (19,7%; zie figuur 6).
- Het percentage niet-dagelijkse rokers is stabiel gebleven over de jaren heen.
- Lange-termijn trends staan beschreven in het Jaarbericht van de Nationale Drug Monitor [5] en op de Staat van Volksgezondheid en Zorg [2].

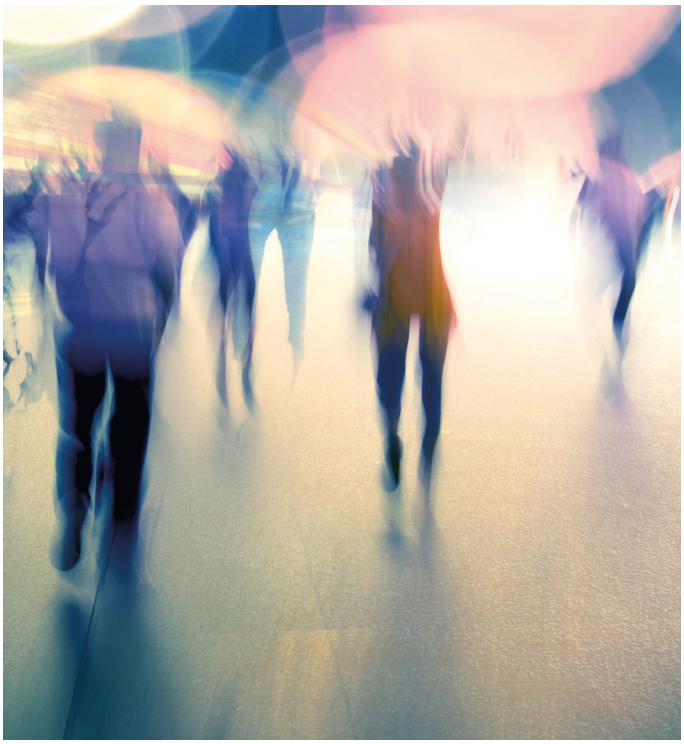

Figuur 6. Prevalentie (%) van roken in de totale bevolking van 18 jaar en ouder, naar kalenderjaar. Peiljaren 2014-2017.

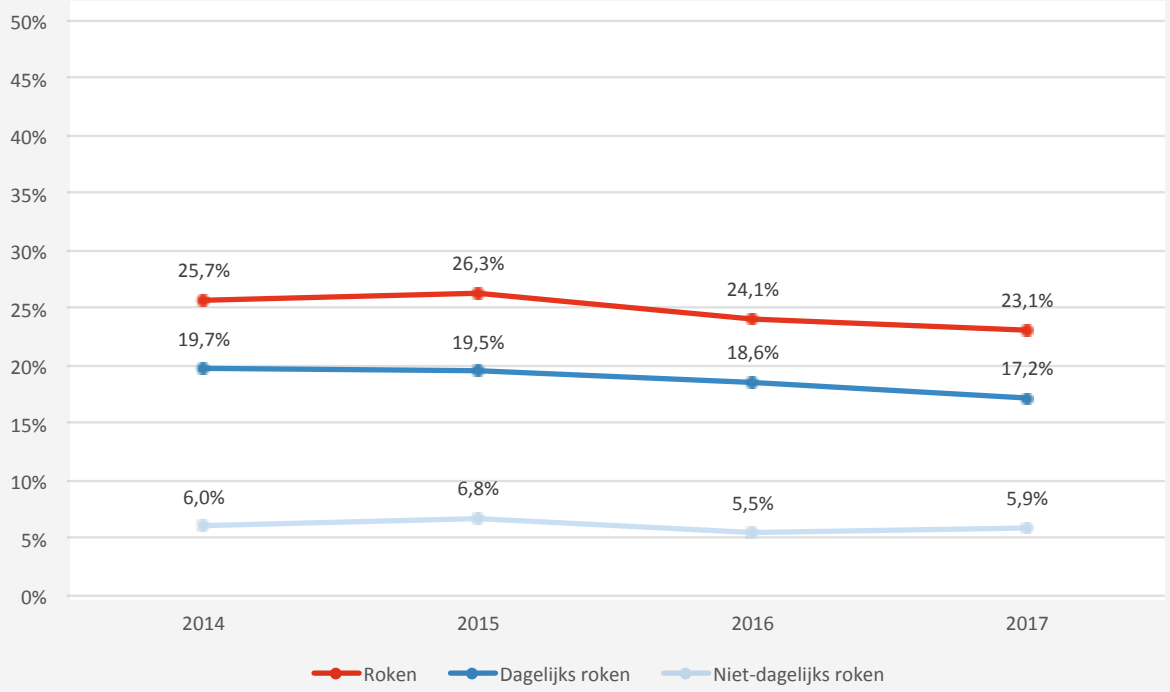

Noot: Dagelijks roken en niet-dagelijks roken tellen op tot "roken".

Trends naar geslacht, opleidingsniveau en leeftijd

- In de afgelopen jaren bleven de verschillen tussen mannen en vrouwen vrijwel gelijk. In beide groepen is het totale percentage rokers en dagelijkse rokers tussen 2014 en 2017 gedaald (zie figuur 7).
- In alle peiljaren was het percentage rokers onder laag- en middelbaar opgeleiden beduidend hoger dan onder hoog opgeleide rokers (zie figuur 8). Onder zowel laag- als hoogopgeleide volwassenen is het percentage rokers statistisch significant gedaald sinds 2014 (zie figuur 8).
- Onder hoogopgeleiden is daarnaast sprake van een daling in *dagelijks* roken (2014: 11,0%,; 2017: 8,7%). Onder de laag- en middelbaar opgeleiden zien we geen significante daling in dagelijks roken.
- De trends in roken verschillen tussen de leeftijdsgroepen (zie figuur 9). Voor roken is alleen sprake van een dalende trend sinds 2014 binnen de jongere leeftijdsgroepen (18 tot 30 jaar) en onder 50-64-jarigen. Voor dagelijks roken is alleen een daling zichtbaar voor 18 tot 25-jarigen. Er zijn voor alle leeftijdsgroepen echter geen significante verschillen in roken en dagelijks roken ten opzichte van 2016.

Figuur 7. Trend in prevalentie (%) van roken volwassenen van 18 jaar en ouder tussen 2014 en 2017 naar geslacht.

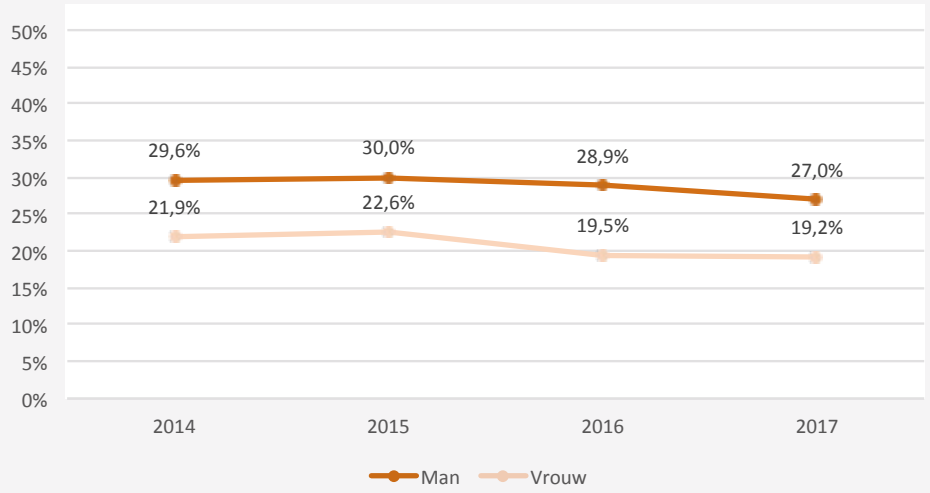

Figuur 8. Trend in prevalentie (%) van roken volwassenen van 18 jaar en ouder tussen 2014 en 2017 naar opleidingsniveau.

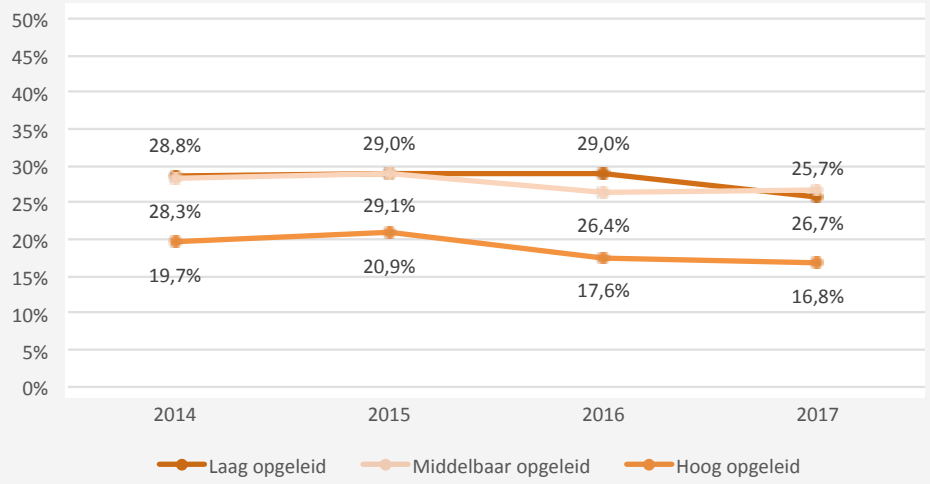

Figuur 9. Trend in prevalentie (%) van roken volwassenen van 18 jaar en ouder tussen 2014 en 2017 naar leeftijd.

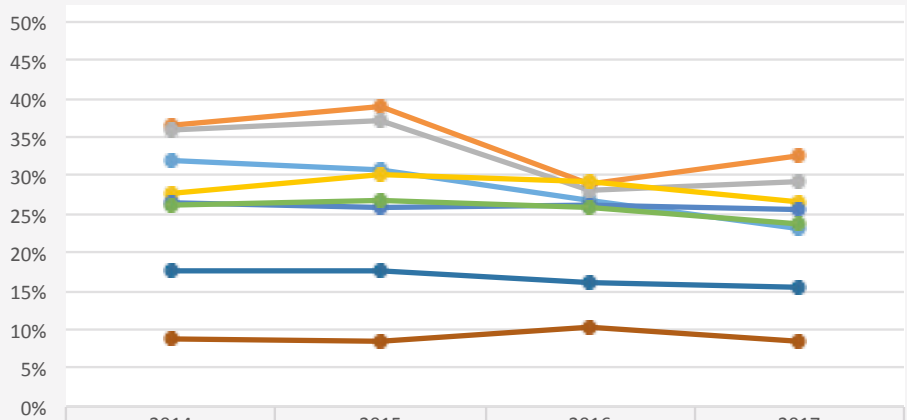

	2014	2015	2016	2017
18-19 jaar	32,0%	30,9%	26,7%	23,1%
20-24 jaar	36,5%	39,1%	28,9%	32,6%
25-29 jaar	35,8%	37,1%	28,1%	29,2%
30-39 jaar	27,6%	30,1%	29,1%	26,6%
40-49 jaar	26,6%	26,0%	26,3%	25,6%
50-64 jaar	26,3%	26,9%	25,9%	23,6%
65-74 jaar	17,6%	17,7%	16,0%	15,4%
75 jaar en ouder	8,7%	8,4%	10,3%	8,6%

AANTAL GEROOKTE SIGARETTEN / SHAGJES PER DAG

Laag opgeleide rokers roken gemiddeld de meeste sigaretten per dag

- Het merendeel van de rokers (91,4%) rookt sigaretten uit een pakje of zelf-gerolde sigaretten (shag). Gemiddeld rookten zij 10,2 sigaretten of shagjes per dag.
- Het gemiddeld aantal gerookte sigaretten per dag is statistisch niet significant veranderd sinds 2014 (10,8).
- Mannen roken evenveel sigaretten (10,4) per dag als vrouwen (9,9).
- Het aantal sigaretten verschilt tussen de opleidingsniveaus en is het laagst onder hoog opgeleide rokers (7,2 sigaretten per dag), gevolgd door middelbaar opgeleide rokers (10,3 sigaretten per dag) en laag opgeleide rokers (12,5 sigaretten per dag).
- Sigarettenrokers tussen 40 en 74 jaar roken de meeste sigaretten per dag (11,1-13,0). De jongste rokers (18-19 jaar) roken gemiddeld het minst aantal sigaretten per dag (4,0).
- Rokers die dagelijks roken, roken gemiddeld 12,6 sigaretten per dag. Niet-dagelijkse rokers roken gemiddeld slechts 2,5 sigaretten per dag.

Eén op de vijf dagelijkse rokers rookt 20 of meer sigaretten per dag en is daarmee een "zware roker"

- In de totale bevolking van 18 jaar en ouder is 3,6% een zware roker (20 of meer sigaretten of shagjes per dag).
- Onder de rokers van 18 jaar en ouder is 15,5% een zware roker (zie figuur 10).
- Het percentage zware rokers is statistisch niet significant veranderd sinds 2014 (17,4%).
- Het percentage zware rokers neemt af naarmate het opleidingsniveau toeneemt: laag opgeleide rokers zijn het vaakst zware rokers (23,9%), gevolgd door middelbaar (13,7%) en hoog opgeleide rokers (9,1%; zie figuur 10).
- Het percentage zware rokers is het hoogst onder 40-74-jarigen (20,3% -21,4%) en het laagst onder jongeren van 18 en 19 jaar (2,6%; zie figuur 10).

Figuur 10. Prevalentie (%) van zwaar roken* onder rokers van 18 jaar en ouder, en naar geslacht, opleidingsniveau en leeftijd. Peiljaar 2017.

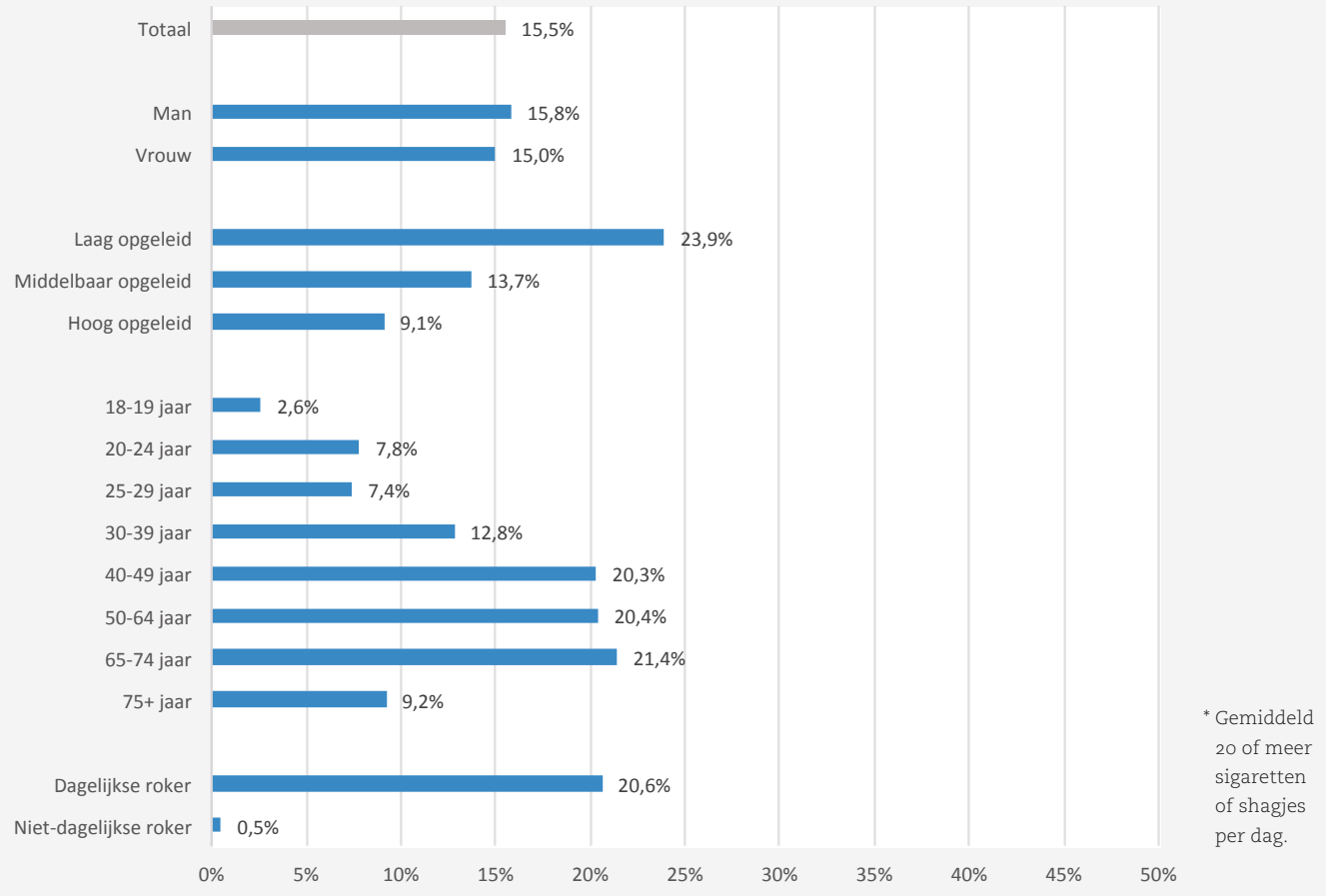

Ruim één op de drie rokers deed in 2017 een serieuze stoppoging

- In 2017 deed 41,0% van de rokers van 18 jaar en ouder minimaal één stoppoging. Bij het ruime merendeel (87,1%) ging het om tenminste één serieuze stoppoging (dat wil zeggen dat men het minimaal 24 uur vol hield om niet te roken). In totaal deed dus 35,7% van alle rokers in 2017 één of meer serieuze stoppogingen (zie figuur 11).
- Het percentage rokers dat een serieuze stoppoging heeft gedaan verschilt statistisch niet significant van 2014 (32,9%). Wel is het percentage hoger dan in 2016 (32,5%) en 2015 (32,1%).
- Laag opgeleide rokers doen minder vaak een stoppoging (31,6%) dan hoog opgeleide rokers (38,7%; zie figuur 11). Er waren geen andere verschillen naar opleiding.
- Het percentage rokers dat een serieuze stoppoging deed is het hoogst onder 25-39 jarigen (39,8%-44,1%) en het laagst onder de rokers van 65 jaar en ouder (27,1%; zie figuur 11).

Figuur 11. Percentage rokers van 18 jaar en ouder dat ten minste één serieuze stoppoging van 24 uur of langer heeft ondernomen in 2017 en naar geslacht, opleiding, leeftijd en wel of geen dagelijkse roker.

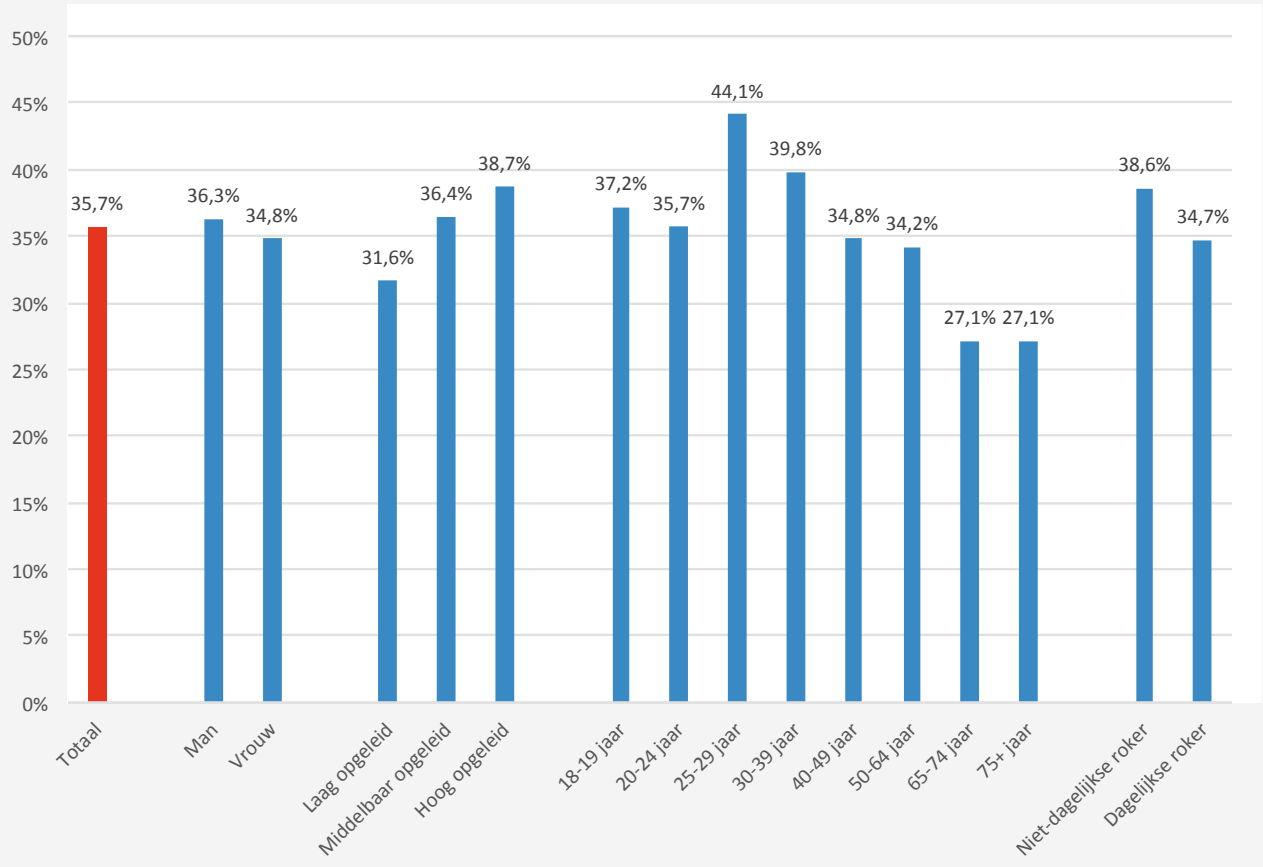

MEEROKEN

Het percentage 'meerokers' onder niet-rokende volwassenen is tussen 2014 en 2017 gedaald

- Ruim één op de tien (15,8%) volwassenen van 18 jaar en ouder die zelf niet roken wordt op dagelijkse basis *binnen* blootgesteld aan tabaksrook van anderen (zie figuur 12). Het is niet bekend op welke plek de blootstelling plaatsvindt (bijvoorbeeld in huis of in de auto).
- Van hen werd 69,5% minder dan één uur per dag blootgesteld en 30,5% werd één uur of meer per dag binnen blootgesteld aan tabaksrook van anderen.
- Het percentage niet-rokende volwassenen dat dagelijks binnen wordt blootgesteld aan tabaksrook van anderen is gedaald ten opzichte van 2014 (17,7%) en 2016 (17,5%), maar er is geen statistisch significant verschil met 2015 (17,0%).
- Onder vrouwen, ouderen en hoogopgeleiden komt binnen meeroken het minst voor (zie figuur 12).
- Meeroken komt vaker voor bij volwassenen die zelf roken (40,0%) dan bij niet-rokers (15,8%). Dagelijkse rokers worden vaker blootgesteld aan tabaksrook van anderen (43,8%) dan niet-dagelijkse rokers (28,8%).
- Er is niet uitgevraagd of (en in welke mate) mensen *buiten* worden blootgesteld aan tabaksrook van anderen.

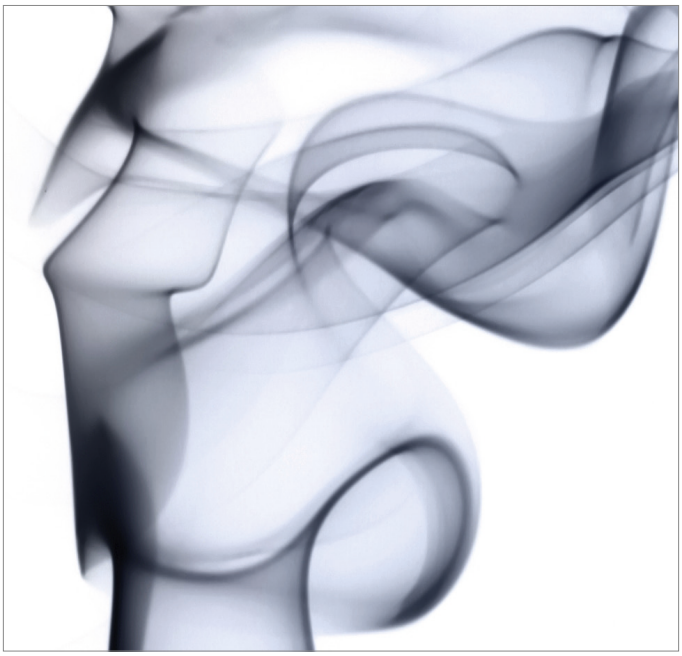

Figuur 12. Mate van blootstelling aan tabaksrook binnen (%) onder niet-rokende volwassenen van 18 jaar en ouder en naar geslacht, opleidingsniveau en leeftijd. Peiljaar 2017.

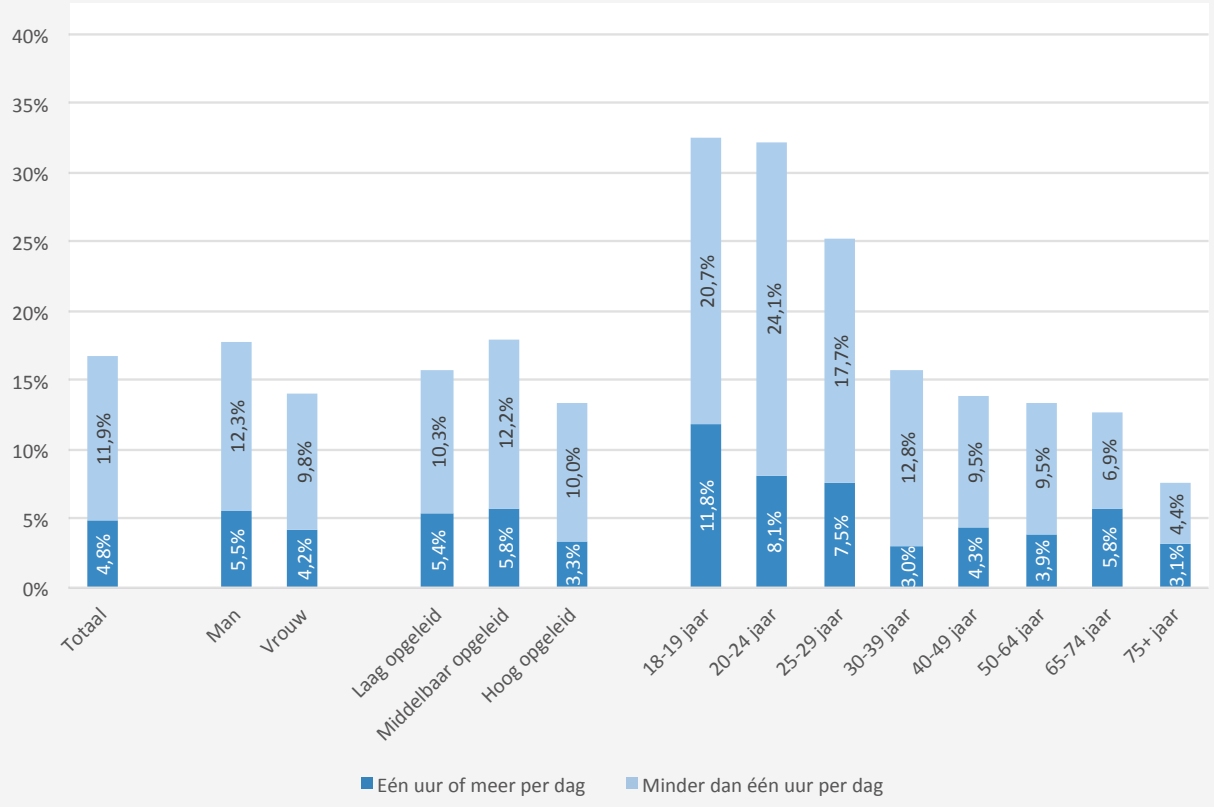

Noot: De overige deelnemers werden 'nooit of bijna nooit' blootgesteld.

ELEKTRONISCHE SIGARETTEN

Eén op de 33 volwassen Nederlanders gebruikt de e-sigaret

- In 2017 gebruikte 3,1% van de volwassenen van 18 jaar en ouder (wel eens) een e-sigaret (zie figuur 13).
- Het percentage gebruikers van de e-sigaret verschilt niet ten opzichte van 2016 (3,5%). Gebruik van de e-sigaret is in eerdere jaren niet gemeten in de Leefstijlmonitor; er kunnen daarom geen uitspraken worden gedaan over de trend.
- Mensen met een hoog opleidingsniveau gebruikten minder vaak een e-sigaret (2,5%) dan mensen met een middelbaar opleidingsniveau (3,7%; zie figuur 13). Er waren geen andere verschillen naar opleiding.
- E-sigaretten worden het minst gebruikt door mensen van 75 jaar en ouder (0,5%; zie figuur 13).
- Met name 'reguliere' rokers gebruikten (wel eens) een e-sigaret (10,0%; zie figuur 13). Dagelijkse rokers gebruikten vaker (12,0%) een e-sigaret dan niet-dagelijkse rokers (4,1%).
- Drie kwart (74,8%) van de gebruikers van elektronische sigaretten rookte tevens tabak.
- De frequentie van het gebruik van de e-sigaret (dagelijks of niet-dagelijks) is niet uitgevraagd.

Figuur 13. Prevalentie (%) van gebruik van de e-sigaret in de totale bevolking van 18 jaar en ouder en naar geslacht, opleidingsniveau, leeftijd en rookstatus. Peiljaar 2017.

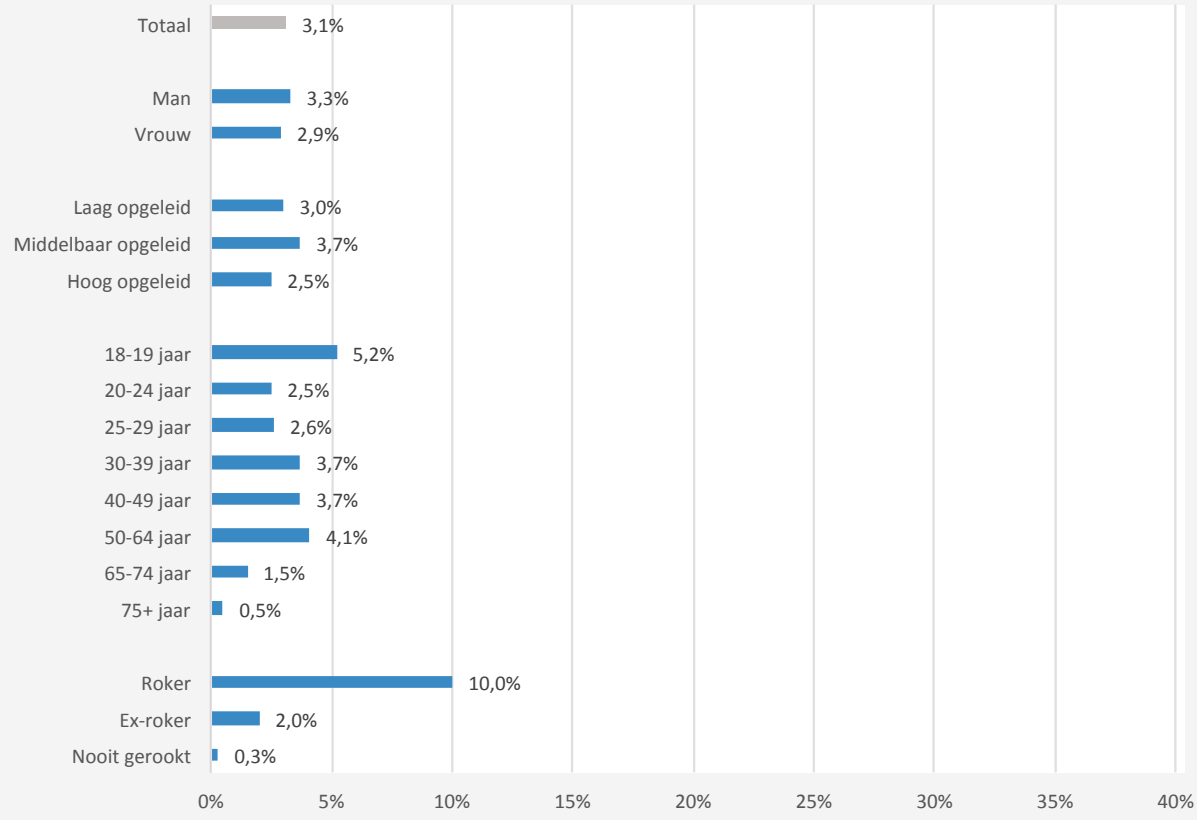

REFERENTIES

[1] Kramers P.G.N., van den Berg M., van den Brink C.L., Achterberg P.W., Harbers M.M. & van Oers J.A.M. (2012). Monitoring van leefstijl in Nederland: Een traject voor verbetering. Bilthoven: RIVM.

[2] Staat van Volksgezondheid en Zorg (Staat van V & Z). Kerncijfers. Website: www.staatvenz.nl/kerncijfers/roken

[3] CBS. Gezondheidsenquête vanaf 2014. Website: https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/onderzoeksomschrijvingen/korte-onderzoeksbeschrijvingen/gezondheidsenquete-vanaf-2014

[4] CBS. Migratieachtergrond. Website: https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/innovatie/project/cbs-experimenteert-met-dotmaps/migratieachtergrond

[5] Trimbos-instituut (2017). Nationale Drug Monitor. Jaarbericht 2017. Utrecht: Trimbos-instituut.

Colofon

Auteurs
Linda Springvloet
Jeroen Bommelé
Marc Willemsen
Margriet van Laar

Ontwerp & productie
Canon Nederland N.V.

Beeld
www.istockphoto.com

Deze uitgave is te bestellen via www.trimbos.nl/webwinkel met artikelnummer AF1635.

© 2018, Trimbos-instituut, Utrecht

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze opgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande toestemming van het Trimbos-instituut.

ROKEN INFOLIJN
0900-1995
€ 0,10/min
+ de kosten van uw mobiele telefoon